

FORBRYDELSENS ELEMENT

Instruktør: Lars von Trier

»Ich suche in den blutenden
Europa
nach dem wovon ich träumte
im Exil

das gibt mir Mut meinem
Schicksal
zu begegnen. . .«
Der letzte Tourist in Europa

Lars von Trier er for øjeblikket ved at skrive manuskript til sin næste film, der skal handle om nogle mennesker, hvis lidenskab det er at køre så hurtigt som muligt i deres biler – med bind for øjnene!). Det gælder naturligvis i en sådan situation om at kende de omgivelser, man skal køre i. Først og fremmest er det dog et udtryk for det, der synes at være von Triers tema: at tegne et så nøjagtigt billede som muligt af sit indre landskab. Og hans metode er at være ekstremt konfliktsøgende; at turde kaste sig ud i dunkelheden, der omgiver ham, i håb om ad denne vej at nå en form for erkendelse. At nå igennem natten og frem til en slags lys.

Der er allerede skrevet meget om »Forbrydelsens element«. Lad os derfor se på hvad det egentlig er han gør, denne dunkle von Trier.

Han udviser *tiden*: Vi antager, at filmen foregår i en ikke alt for fjern fremtid, men ret beset er der ikke noget som helst, der tyder på at dette skulle være tilfældet. Normalt angives *fremtid* ved hjælp af teknologiske raffinementer og det finder man ihvertfald ikke i »Forbrydelsens element«. Tværtom. En udbumlet VW, et kaput rørpostsystem, telefoner i absolut ikke futuristisk design, operationsstuer der – stort set – ligner dem vi kender etc. Vi kan altså ikke bruge fremtiden som undskyldning for at vi ikke direkte genkender filmens univers. Tiden er 1984 og stedet den aktuelle europæiske kultur set igennem et temperament, som man så kan lade tilhøre filmens hovedperson, politimanden Fisher – den sidste humanist i Europa – eller filmens skabere, hvilket i sidste ende vil sige Lars von Trier.

Han udviser *værdierne*: Den verden filmen fremstiller bærer præg af, at der ikke mere er nogen guddommelig garanti for verdens orden. Fornuft er en saga blot. Årstiderne eksisterer ikke mere. Europa er ved at svømme over i vand. Cairo er ved at sande til. Det vi ser er mord på småpiger, dyr der er døde af mund- og klovesyge, politifolk der er forbrydere, forbrydere som ikke er det, teknik der ikke virker, kærlighed der ikke eksisterer. En verden af atomistisk kaos uden mål og mening. Selv det nationale eksisterer ikke mere: personerne taler engelsk, skuespillerne er *internationale*, filmen omkranses af en tysktæstet sang. Det eneste der angives er, at vi befinder os i Europa. Og det gør vi faktisk ikke engang, for filmen er i realiteten en billed/lyd skildring af en

psykoterapi, som en ægyptisk terapeut underkaster en i Cairo boende, fra Europa hjemvendt patient.

Et sindbillede.

De eneste værdier, der betones i »Forbrydelsens element«, er ungdomsbandernes insisteren på ritualets betydning og Fischers desperat smertefulde »I believe in joy«. Og heri ligger selve filmens fundamentale konflikt: Hvis verden virkelig er så kaotisk som den synes at være; består den eneste redning da i at dyrke *ritualet*, der jo har den særlige karakter, at det retfærdiggør sig selv og hviler i sig selv. Eller er der stadig håb om at kunne genoplive *glæden, følelserne og kontakten* til andre mennesker. Kort sagt de gamle humanistiske idealer overfor en primitivistisk, urmenneskelig futurisme. Har humanismen overhovedet mulighed for at overleve i en verden af snavs og kaos; er den ikke blevet en slags udsmykning, en reminiscens, et svaghestegn. Eller kan man kun finde overensstemmelse imellem verden og mennesket ved at dyrke det oprindelige, primitive.

Hvordan kan mennesket være smukt, når verden omkring det er grim. Blødt, når dets omgivelser er hårde?

Det von Trier ønsker at påvise er altså, at kultur og rationalisme blot er en udsmykning af livet, at troen på skønheden, dannelsen og fornuften er et dårligt forsøg på at tilsløre det faktum, at verden hverken er smuk eller har nogensomhelst mening – ihvertfald sådan som vi traditionelt opfatter det.

Derfor tuller Fisher – humanisten – sådan rundt i det våde, mørke Europa.

Hvad foreslår von Trier så som erstatning for de tabte idealer?

Der er unægtelig en del *Macho* i »Forbrydelsens element«. Valget består i *enten* at være et humanistisk følsomt nussehovede, der er ude af trit med sin omverden, *eller* at dyrke og genopdage *fascinationen*; det der har optaget mennesker altid. Styrken og livskraften.

Man går næppe helt fejl, hvis man siger at von Trier foreslår det sidste, men stadigvæk føler en vis nostalgisk tiltrækning af det første – hvilket han utvivlsomt vil benægte hårdnakket. Filmen handler i virkeligheden om hvordan man skal kunne bevare sin følsomhed uden at ende i nedværdiget svaghed. Og slutbilledet af spøgelsesaben som Fisher opdager i et kloakrør har med dette at gøre. Den ægypti-

ske terapeut repræsenterer fornuften, troen på den fundamentalt rationelle løsning af problemerne. Men hele tiden sidder der en abe på hans skulder, symbolet på det instinktivt urmenneskelige. I den storøjede spøgelsesabe er det urmenneskelige og følsomheden begge til stede.

Eftersom Fisher omsider ønsker at blive vækket af hypnosen da han ser spøgelsesaben, kunne det tyde på, at han har set ind i sig selv, ind i Europa og er blevet klar over, at han vitterligt er den sidste af en uddøende race og at livskraften og det urmenneskelige nu må træde til.

Her er det så, at Lars von Trier træder til. Det han foreslår er i virkeligheden at man forener følsomhed og urmenneskelighed i *fascinationen*. Kun på denne måde vil man kunne bevare sin sensibilitet uden at løbe ind i den gode gamle tragedie.

Og det er Lars von Triers mesterkab, at han med sine og Tom Ellings billeder viser hvordan følsomhed kan administreres i 80'ernes Europa.

Jan Kornum Larsen.

FORBRYDELSENS ELEMENT

The Element of Crime. Danmark 1984.

P-selskab: Per Holst Filmproduktion. Med støtte fra Det danske Filminstitut ved konsulent Christian Clausen, ialt kr. 3.487.700. **Ex-P:** Per Holst. **P-ledere:** Per Arman, Susanne Arnt Torp. **P-ass:** Jan Richter-Friis. **Instr:** Lars von Trier. **Instr-ass:** Åke Sandgren, William Quarshie. **2nd unit-instr:** Åke Sandgren. **Manus:** Lars von Trier, Tom Elling. **Efter:** Manuskript af Lars von Trier, Niels Vørsel. **Manus-kons:** Mogens Rukov. **Engelsk oversættelse:** William Quarshie, Steven Wakelam. **Scripter:** Stine Monty. **Foto:** Tom Elling. **Kamera:** Søren Berthelin, Steen Møller Rasmussen. **2nd unit-foto:** Dan Laustsen. **2nd unit-kamera:** Otto Stenov. **Farve:** Eastman. **Lys:** Eg Norre. **Grip:** Otto Stenov. **Klip:** Tomas Gislason/ **Ass:** Jack Thuesen. **P-tegn:** Peter Højmark. **Rekvis:** Tove Robert Rasmussen, Jeffrey Nedergaard, John Johansen, Peter Grant, Lars Nielsen, William Knuttel. **Kost:** Manon Rasmussen. **Sp-E:** Peter Højmark. **Musik:** Bo Holten. **Sang:** »Der Letzte Tourist in Europa« af Mogens Dam, Henrik Blichman, tysk tekst: Waltrant Andersen, med Sonja Kehler. **Tone:** Morten Degnbol, Henrik Fleischer, Tomas Gislason/ **Ass:** Peter Engelsen, Iben Haahr. **Makeup:** Birte Christensen. **Medv:** Michael Elphick, Esmond Knight, MeMe Lai, Jerrold Wells, Ahmed El Shenawi, Astrid Henning-Jensen, Janos Hersko, Stig Larsson, Harry Harper, Omano, Lars von Trier, Frederik Casby, Duke Addabayo, Preben Lerdorff Rye, Camilla Overbye, Maria Behrendt, Mogens Rukov, Gotha Andersen, Jon Bang Carlsen, Leif Magnusson. **Længde:** 103 min., 2818 m. **Udl:** Kærne. **Prem:** 14.5.84 – Grand + Royal (Århus) + Scala (Aalborg) + Folketeatret (Odense).

GENSYN MED VENNERNE

Instruktør: LAWRENCE KASDAN

Filmens begyndelse er lige efter bogen. Alex, en rodløs og noget ustadig tresserhippie, har taget sit eget liv. Initialt for hele filmen, krydsklipper den ironisk, hvorledes Alex selv i døden ikke undslipper borgerskabets nålestribede flannelshabit. Alt imens de nærmeste venner trommes sammen til den pompøst iscenesatte begravelse. Vennerne bliver weekenden over hos Harold og Sarah, to fra kliquen som har gjort det godt og i hvis sommerhus Alex boede sammen med sin yngre kæreste Chloe. Således er alle samlet i et stort og overvældende sydstatshus i kolonistil med søjleportal og parklignende omgivelser. Scenen er sat, en kabale er lagt op, men kortenes pålydende værdier må revideres. Der er som bekendt gået femten år siden ungdomsoprørets start. Og for at komme på sporet af ungdommens Arkadien, sætter man fortidens beatmusik på grammofo- nen. Rolling Stones, Procul Harum og Beach Boys skal for en tre dages tid blæse satheden og snæversynet bort fra vennernes udsyn. Al snak og musik synes at rime på et fælles omkvæd, der hedder »husker du« den gang i 60erne. Momentvis gribes man af dårlig samvittighed. Er det nu også den rigtige måde at begrave Alex på? Er vi til en øllet »wake« eller en socialnostalgisk »mindeorgasme« tilsat lidt eksistentiel debat omkring livets meningsløshed og det som ligner? Gennem hele filmen får sådanne spørgsmål lov til at blæse lidt i vinden, der som bekendt ikke giver svar. I mellemtiden ryger man sig skæv, drikker øl og vin og spiser den obligatoriske amerikanske ti-kiloskalkun. Lidt over midten i filmen sker der noget. Nick, gruppens impotente Vietnamveteran og narkopusher, bliver antastet af politiet. Harold, den glade giver, familiefar med stort f og dog børsakkulerende småkapitalist, redder ham ud af miseren ved at optræde som lokalboss og ven med politiet. Et eklatant